

1. Tuore lehto

Lehdolla tarkoitetaan havumetsävyöhykkeen metsäkasvillisuutta, jota luonnehtii maan ravinteisuuden suhteen vaatelia kasvillisuus. Lehdot jaotellaan kolmeen päätyyppiin: kuiviin, tuoreisiin ja kosteisiin lehtoihin. Ympäröivä notkelma on Akaan ja koko Pirkanmaan yleisintä lehtotyyppiä eli tuoretta lehtoa.

Tyypillisistä lehtokasveista notkelmassa kasvavat sini- ja valkovuokko, lehtotesma, jänönsalaatti, lehtovirmajuuri, sudenmarja sekä lehtopensaista lehtopunaherukka ja taikinamarja. Lehdistään helposti tunnistettava jänönsalaatti oli vielä 1980-luvulla harvinainen Sisä-Suomessa, mutta on ilmaston lämpenemisen myötä nopeasti yleistynyt Pirkanmaalla.

Paikalla kasvaa myös harjujen rehevillä alarinteillä paikoittaisena esiintyvää kangaskortetta, jonka tummanvihreät versot ovat muista tavallisista kortteista poiketen monivuotisia.

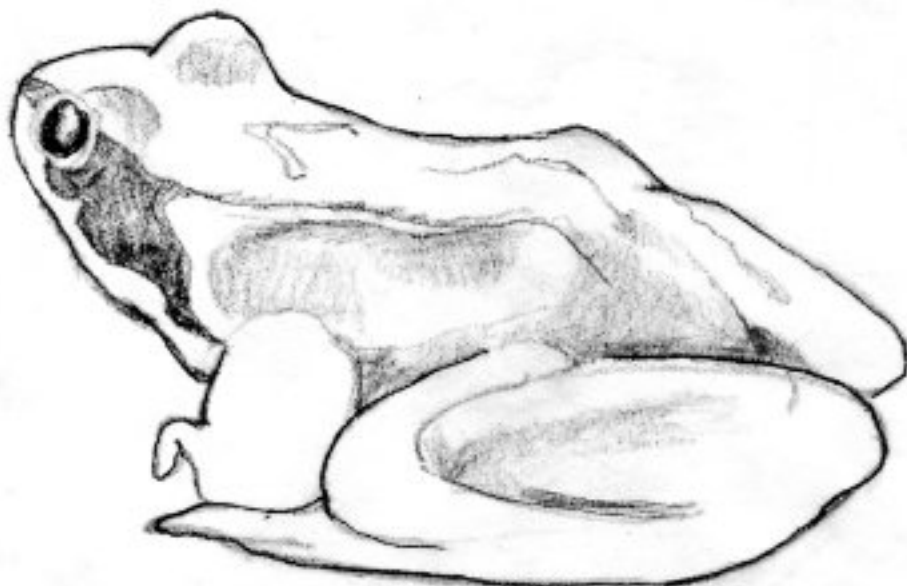
JÄNÖN-
SALAATTI

2. Kosteikka

Kylmäkoskentien rakentaminen patosi lähiympäristön pintavesiä edessä olevaan notkelmaan. Paikalle muodostui pysyvävetinen kosteikko, jossa varsinkin keväällä on avovettä.

Kosteikko kuhisee elämää. Siellä elävät keväällä joukoittain kurnuttavat sammakot ja pienet, litteähäntäiset ja oranssivatsaiset vesiliskot sekä monet vesihyönteiset, joista runsaslukuisimpia ovat monet kaksisiipiset, kuten vaaksiaiset ja etenkin hyttyset. Ne ovat monien lintujen ja lepakoiden tärkeää ravintoa. Myös kovakuoriaisia on pysyvävetisissä kosteikoissa useita lajeja. Näistä useimmat eli ns. vesikuoriaiset elävät niin toukkina kuin aikuisinakin vedessä. Kosteikon näkyvimpiä hyönteisiä ovat sudenkorennot, joista yleisimpiä ovat keihästyton-, ruskoukon-, elo- ja isolampikorento. Tavallisesti kaksivuotisen toukka-vaiheen aikana niiden ravintoa ovat muiden vesihyönteisten toukat ja sammakonpoikaset.

Pienikin kosteikko voi erilaisella kasvillisuudellaan ja eliöstöllään lisätä merkittävästi ympäristön monimuotoisuutta.

3. Vanha metsä

Edessä olevan kuusivaltaisen vanhan metsän puusto on jopa 130-vuotiasta. Luonnontilaisessa vanhassa metsässä puusto on eri-ikäistä, eivätkä suurimmat puut välttämättä ole vanhimpia. Metsän biologista arvoa lisää sen lahopuiden, kelojen ja maapuiden suuri määrä. Lahopuulla elää satoja kääpiä ja muita lahottajasieniä sekä kovakuoriaisten, kaksisiipisten ja muiden hyönteisten toukkia, jotka ovat monien lintujen tärkeää ravintoa.

Etualan metsässä kasvaa useita tavallisia kääpiä, kuten kanto-, lepän-, pötkelö-, rivi-, sysi-, taula- ja kuusenkynsikääpä.

Metsän kenttäkerroksen kasvillisuus koostuu etupäässä saniaisista, lähinnä metsäalvejuuresta. Etuvasemmalla olevien, vedellä osittain täyttyneiden vanhojen, soraainesten otosta muodostuneiden kuoppien ympärillä kasvaa myös hiirenporrasta, metsäimarretta, isoalvejuurta sekä metsä- ja lehtokortetta.

4. Mahtikuusi

Luonnonvarainen kuusemme voi rehevällä maalla kasvaa pitkäksi ja komearunkoiseksi puuksi. Yli 35-metriset tai rungonympärykseltään 3-metriset kuuset ovat meillä kuitenkin harvinaisia. Suomen pisin kuusi kasvaa Padasjoella. Tällä Vesijaon kuusena tunnetulla noin 150-vuotiaalla puulla on pituutta 45 m ja se on maamme pisin luonnonvarainen puu. Suomen paksuin kuusi kasvaa Mänttä-Vilppulan Melaskoskella. Vuonna 2013 sen rungonympäryys oli 385 cm. Pituutta puulla oli tuolloin "vain" 27 m.

Viereisellä kuusella oli vuonna 2021 pituutta 36 m ja sen rungonympäryys oli 295 cm. Puu on harvinaisen komea lajinsa edustaja; yhtä suuria kuusia ei löytyne Pirkanmaalta montaakaan. Terveenä ja elinvoimaisena tällä yli 100-vuotiaalla kuusella on vielä kymmeniä vuosia aikaa kasvaa lisää pituutta ja paksuutta.

5. Jääkauden jälkiä maisemassa

Viimeinen, 10.000 vuotta sitten Veiksel-jääkausi muutti maaperäämme ja maisemiamme suuresti. Valtavien jäämassojen mukana kulkeutui suuria määriä maa-ainesta ja kivilohkareita. Mannerjään sulaessa syntyneet jäävirratt lajittelivat ja kuljettivat maa- ja kiviainesta maan pinnalle muodostaen niistä mm. harjuja ja hiekkakankaita sekä moreenimäkiä. Suuremmat kivilohkareet eli siirtolohkareet saattoivat kulkeutua kauaksi emokalliosta ja asettuivat jäämassan sulaessa maanpinnalle.

Akaan alueella on paljon suuria siirtolohkareita, kuten lähellä sijaitsevat Kärpänkivi ja Hautaan siirtolohkare. Akaan suurin siirtolohkare, 7 m korkea ja 26 m pitkä Pyynekivi, sijaitsee Laadunjärven itäpäässä Saviniementien varrella.

Suomen suurin selvästi näkyvissä oleva siirtolohkare on Turun Ruissalon luoteisrannalla sijaitseva Kukkarokivi, joka on 27 m pitkä ja 17 m korkea.

6. Tuore kangasmetsä - metsätyypit

Aimo K. Cajander kehitti 1900-luvun alussa metsänhoidon tarpeisiin metsätyyppijärjestelmän, joka on edelleenkin käytössä. Järjestelmä perustuu metsien aluskasvillisuuteen ja olettamukseen siitä, että biologisesti samankaltaisilla alueilla kehittyy samanlainen kasvillisuus.

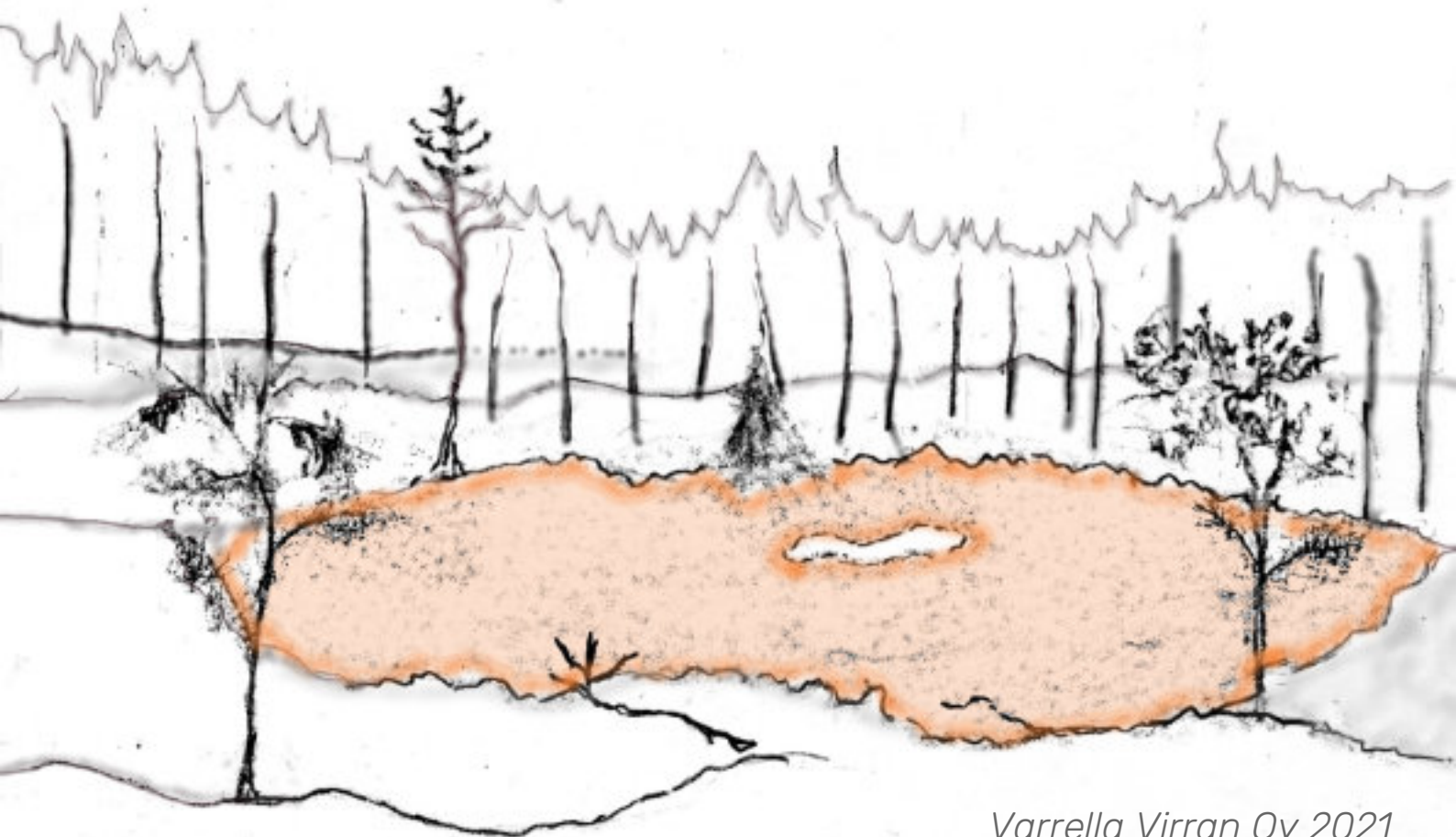
Suomen metsät luokitellaan järjestelmässä kuuteen tyyppi-ryhmään: karukkokangas, kuiva kangas, kuivahko kangas, tuore kangas, lehtomainen kangas ja lehto. Lähiympäristön metsä on etupäässä tuoretta kangasta ja metsätyypiltään lähinnä mustikkatyyppiä (MT). MT-lyhenne viittaa mustikkaan (latinaksi myrtillus), joka on mustikkatyyppin metsien aluskasvillisuuden valtalaji. Vastaavasti käenkaali ja oravanmarja ovat Etelä-Suomessa yleisen lehtotyyppin (OMaT) tunnuskasveja.

Vaikka metsätyyppijärjestelmä kehitettiin metsätalouden käyttöön luokittelemaan kasvupaikan tuottoisuutta eli boniteettia, sitä käytetään yleisesti myös luonnonsuojelussa ja tutkimuksissa metsäalueita luonnehdittaessa.

7. Suo ja soistuminen

Soistumistapoja erotetaan tavallisesti neljä: vesien umpeenkasvu, tulvamaan, metsämaan ja merenrantojen soistuminen. Noin puolet soistamme on kehittynyt metsämaasta, kuten myös etualan pieni suo. Riuttamäen alarinteen notkelmaan on kertynyt pinta- ym. vesiä ja kosteilla paikoilla viihtyviä karhun- ja rahkasammalia, jotka sitovat tehokkaasti itseensä vettä. Sammalista on hiljalleen muodostunut turvetta, joka happamana, niukkaravinteisena ja -happisena kasvualustana suosii suokasveja, kuten karpaloa, juolukkaa ja suopursua.

Suokasveilla elää monia niille erikoistuneita hyönteisiä, kuten perhosia. Suot poikkeavat eliölajistoltaan merkittävästi muusta metsäympäristöstä, minkä vuoksi ne ovat, maisemallisten tekijöiden lisäksi, tärkeitä luonnon monimuotoisuuden kannalta. Valitettavasti 1960-luvulla suurmittaisena alkaneella soiden ojituksilta ovat säästyneet vain harvat suot.

8. Miksi leppän lehdet varisevat vihreinä?

Suomessa kasvaa luonnonvaraisena kaksi leppälajia, harmaa-leppä ja tervaleppä. Harmaaleppä on rungoltaan vaaleampi, vihertävänharmaa ja sileäkaarnainen. Myös sen lehdet ovat harmahtavan vihreät ja teräväkärkiset. Tervaleppän runko on tummanharmaanruskea ja karkeakaarnainen. Sen lehti on kiiltävän tummanvihreä ja tylppäkärkinen.

Harmaaleppä suosii kuivahkoja kasvupaikkoja, kuten pellonreunoja ja vanhoja laidunmaita. Tervaleppä kasvaa ennen muuta kosteikoissa ja rannoilla, joissa se voi muodostaa komeita, yhtenäisiä metsiköitä, tervaleppäkorpia.

Leppien juurien pienissä, korallimaisissa nystyröissä elää Frankia-bakteereita, jotka sitovat typpeä, jonka ne luovuttavat isäntäpuulle. Lepät ovat siten typen suhteen omavaraisia ja voivat "tuhlata" sitä pudottamalla lehtensä vihreinä eli typpi-pitoisina. Muilla puilla lehdissä oleva typpi, joka on lehtivihreän tärkein ainesosa, siirtyy ennen lehtien irtoamista puun versostoon.

JUURINYSTYRÄT

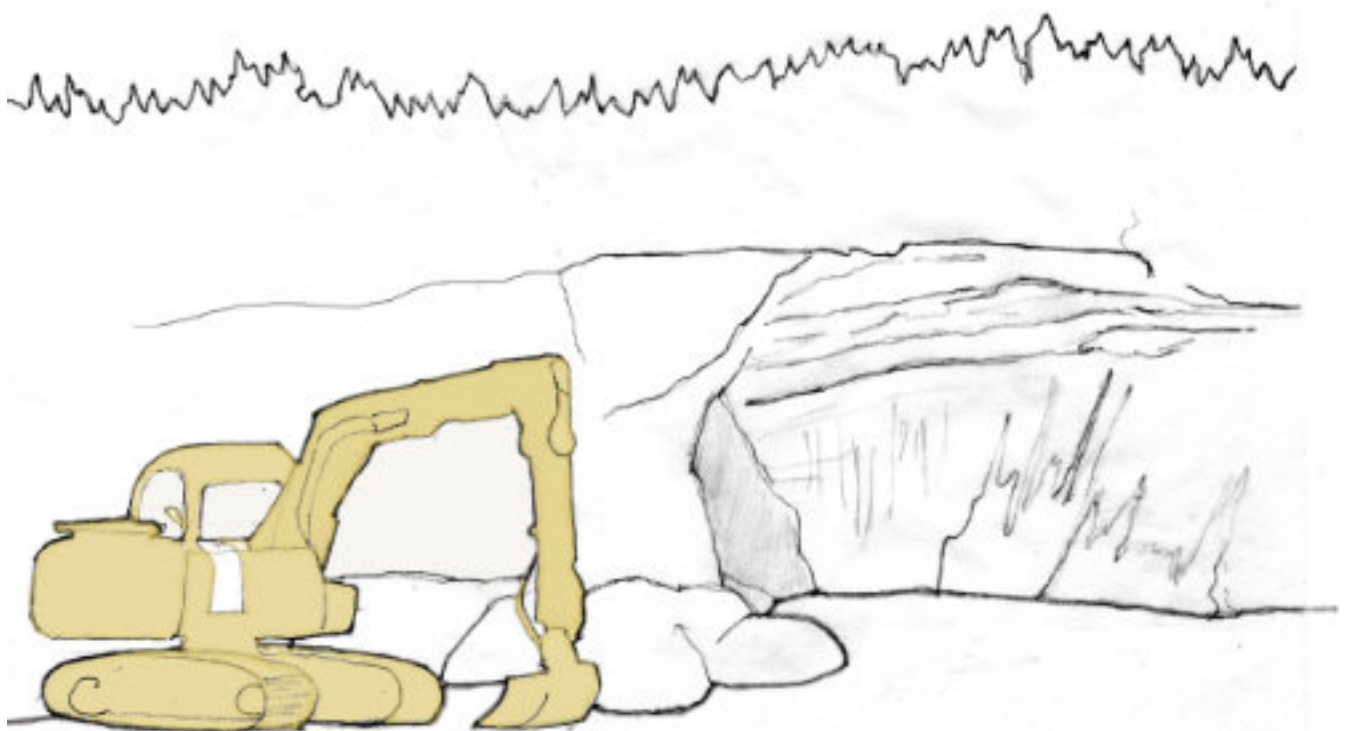
TERVALEPPÄ

HARMAALEPPÄ

9. Vanha soranottoalue

Tämä alue on vanhaa, laajaa soranottoaluetta, jolta soranotto loppui vuonna 1971. Soranottoalueen monin paikoin jyrkät rinteet ovat saaneet luontaisesti maisemoitua eli metsittyä. Tyypillisiä pioneerikasveja tällaisilla paikoilla ovat maitohorsma ja vadelma, jotka muutamassa vuodessa peittävät rinteet ja muut avoimet sorapinnat. Pian niiden jälkeen paikalle leviävät harmaaleppä, raita ja muita pajuja sekä haapa, koivu ja mänty, jotka kaikki tarvitsevat varsinkin taimivaiheessa paljon valoa. Nopeasti kasvavien, mutta lyhytikäisten (varsinkin pajut, haapa ja harmaaleppä) pioneeripuiden suojassa taimettuu jonkin vuoden päästä myös kuusi, joka on jo tämänkin soranottoalueen alavampien osien valtapuu.

Lähiympäristössä kasvaa paljon komeita saniaisia, etenkin vaaleanvihreää hiirenporrasta sekä tumman- ja osittain talvivihreää kivikkoalvejuurta.

10. Lampi

Tältä alueelta on otettu soraa aina pohjavesikerrosta myöten jo 1950-luvulla. Soranoton jälkeen lampi on muodostunut pohja- ja pintavesistä. Sittemmin luonto on maisemoinut lampea ja sen rantoja koivuilla, pajuilla sekä pullo- ja luhtasarakasvustoilla, joiden seassa kasvaa myös leveä-osmankäämiä. Lammen vesialueella kasvaa joitakin tavallisia vesikasveja, kuten uistinvitaa, vesisammalta ja pikkupalpakkoa. Ranta-vedessä ja rannalla kasvaa lisäksi ratamo-sarpiota, rantaluikkaa, ranta-leinikkiä sekä, jopa 2-metriseksi kasvavaa vieraslaji isosorsimoa.

Lammen kasvillisuuden lisääntyessä myös siellä elävät vesihyönteiset, kuten vesikuoriaiset ja sudenkorennot lisääntyvät. Tavallisesti kaksivuotisen toukkavaiheen aikana niiden ravintona ovat mm. muiden vesihyönteisten toukat. Sorsalinuista erityisesti tavi pesii mielellään pienillä lammilla, nähtävästi myös täällä. Lajiston lisääntyessä lammen vaikutus vanhan soranottoalueen luonnon monimuotoisuuteen korostuu entisestään.

11. Suomen yleisin lintulaji

Lähiympäristön tuoreen kangasmetsän puusto on mänty- ja kuusivaltaista tyypillistä suomalaista metsää, mutta siellä kasvaa myös lehtipuita, kuten koivuja, haapaa, pihlajaa ja raitaa. Suuri osa maamme metsälinnuista, kuten tiaisista, rastaista, tikoista ja kanalinnuista, elää tällaisissa metsissä. Linnustoon ja eri lajien kantoihin vaikuttavat monet tekijät, kuten puuston ikä, lahopuun määrä ja puulajien runsaus-suhteet sekä asutuksen läheisyys.

Pesimälinnustomme on muuttunut viime vuosikymmeninä suuresti. Syynä tähän ovat ympäristömuutokset meillä, muuttomatkan varrella tai talvehtimisalueilla. Esimerkiksi hömö- ja töyhtötiaiskantamme ovat tehometsätalouden seurauksena pienentyneet 10 vuodessa 50 %.

Suomen ylivoimaisesti yleisin lintu oli pitkään pajulintu, mutta tilanne on muuttunut. Yleisimmät lintumme ovat: peippo (7,5), pajulintu (7,0), punarinta (2,3), talitiainen (1,8) ja metsäkirvinen (1,7 milj. paria).

PEIPPO